Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 0 5 2 1 0 3 1 1

JESENSKI ROK

SLOVENŠČINA

Izpitna pola 1

Šolski esej

Sreda, 24. avgust 2005 / 150 minut

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik.
Priloga z izhodiščnim besedilom za interpretativni esej je na perforiranem listu, ki ga pazljivo iztrga.
Kandidat dobi tudi dva ocenjevalna obrazca in dva konceptna lista.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar.

Ne obračajte strani, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

V tej izpitni poli so navodila za razpravljalni in interpretativni esej. Izberite samo en esej. Pišite z nalivnim peresom ali kemičnim svinčnikom v izpitno polo. **Pišite razločno.** Pisanje s samimi velikimi črkami (verzalkami) ni dovoljeno (odbitne točke). Nečitljivi eseji bodo ocenjeni z nič točkami. Osnutek eseja pišite na konceptna lista.

Osnutek se ne upošteva pri ocenjevanju.

V preglednici zaznamujte izbrani esej z "x".

Razpravljalni esej	Interpretativni esej

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti.

Želimo Vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 1 prazno.

© RIC 2005

Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia

Priloga k izpitni poli 1 (M052-103-1-1)

Vitomil Zupan: Menuet za kitaro (odlomek)
Vitomil Zupan: Menuet za kitaro. Ljubljana: DZS, 1999. Klasje, IX. letnik. 386–388.

Spet je bruhnil v krohot, ki ga kar ni hotel popustiti. »Iz katere dežele pa je vaša konfekcija?« je vprašal. Iz moje. »Ja, pa je čisto enaka naši.«

Čez čas se je umiril.

»In midva sva se lovila po gozdovih Balkanskega polotoka ...« je rekel sproščeno. Vojni duh v meni se je uprl fraterniziranju* s sovražnikom.

A tedaj – oba v nemških uniformah, sem pripomnil. Zelo se je zresnil.

»Ste ... ga ... slekli sami?«

Sam. Dokler je mehak, to ni tako težko.

V Friedellu sem našel podčrtano tudi mesto: S svojim razumom mislimo, da ne verujemo več v celo vrsto stvari, a naš organizem še vedno veruje vanje, in on je zmeraj tisti, ki je močnejši.

Preteklost noče umreti v nas, prihodnost je zmeraj drugačna, kakor jo pričakujemo, sedanjost je samo potujoča točka.

Sedim, poslušam glasbo iz juke-boxa in gledam v obraz španskega ministra, ki govori na televizijskem zaslonu, kjer sem privil zvok na nič; postarani obraz odpira usta, dviga košate obrvi, pogleduje vame in je prepričan, da govori zelo važne besede.

Kdo je napravil Vidku srajčico? Živela je uboga vdova, ki je imela sedem otrok, enega mlajšega od drugega ... drug od drugega so dedovali srajčko ... in tako je prišla srajčica do najmanjšega, Vidka, že vsa tanka, da mu je sonce sijalo na kožo. Nekega dne je ovca dala Vidku volno, grm mu jo je izmikal, pajek spredel in stkal najlepšo in najboljšo tkanino, rak je ukrojil dečku srajčko in ptiček jo je sešil. Videk se je ogledal v potoku in veselo vzkliknil: Oj, zdaj imam lepo novo srajčico! (Fran Levstik.) Večno živi Videk v nas, otrok v beli srajčici.

Ne vem, zakaj me grabi ob tisti glasbi juke-boxa, da bi zajokal. Minister me gleda z zaslona. Serafim streže paru, ki se je naslonil na točilno mizo. Vsi politiki tega sveta, profesionalci in amaterji, govorijo o tem času pred forumi, pred množicami, po radiu in televiziji, po časopisih – in vsi spoštujejo pravice državljanov, verujejo v znanost in umetnost, vsi imajo človeka za najvišjo vrednoto, vsi ustvarjajo napredek, vsi natančno vedo, v kaj verujejo in v kaj ne. Vsi pričakujejo, da se večina ljudi strinja z njimi in deli z njimi njihovo vero, ker »drugače tudi biti ne more«. Sam vidim vse in ne vidim ničesar; slutim plače uradnikov, moč vojakov, skrivnosti policajev, nujnost delavcev, kmetov, zdravnikov, hazard špekulantov. Vse teče smiselno, razen mene. Vse ima svoj izvor, živi v svojih okoliščinah in ima svoj cilj, svoj namen, razen mene. Odrekel sem se tistemu, kar vedo vsi; odrekel sem se svoji omiki, svojemu okolju, svojemu izvoru in temelju. In obstal osupel in obupan v nekem majhnem bifeju, kjer sem lahko ali me pa ni, oboje je čisto vseeno. Videl sem veliko risanih filmov in sem postal risanka. Videl sem v avantgardni predstavi točko z naslovom: smrt krapa. Riba je plavala v veliki posodi, človek jo je ujel in vrgel na bel prt, kjer je poskakovala in izdihovala, premetavala se je in umirila pred našimi očmi. Človek je pa pil vodo iz steklenega akvarija, bljuval je, pil in bljuval. Občutil sem smrt sonetov z akrostihom. Ni mogoče dokazati, da bog je, ne, da ga ni; ne, da ima človek neumrljivo dušo, ne, da je nima; da je človek svoboden v svojih odločitvah ali da svobodne volje sploh nima. Edino jasno je, da pripada zavest samo posamezniku, a da hkrati posameznega človeka ni brez človeške družbe. Glasba razpada v šume, slikarstvo v madeže, literatura v črke, modroslovje dvomi o resničnosti sveta, znanost o lastni potrebnosti in koristnosti. Nikoli še ni preteklost ostala tako daleč za človekom. Grki in Rimljani so se odmaknili za desettisočletja nazaj, stoletje je postalo tisoč let dolgo in desetletje je postalo stoletje, generacije ne razumejo več generacij za sabo, petnajstletnik pravi dvajsetletnemu starček, kdor še zna grško in latinsko, je vstal iz davnih grobov. Zato tudi čedalje manj vidimo v prihodnost. Vse je tako, kakor še nikoli ni bilo. V tisti daljni vojni zoper Hitlerjeve divizije, pred stoletji, so bili gozdovi spremenjeni v položaje, zdaj merijo na listih dreves, na vrhovih planin in v zraku gozdov onesnaženje. Razpršene barve žarkov iz več projektorjev v dvorani, polni dima, predstavljajo umetnost in pretijo uničiti spomin na davno minulo slikarstvo. Logika je za vse večne čase izgubila pravico do besede. Ljudstva so se navadila na razkol misli, na dvom in sum, na zmedo besed. Naivno realistična politika amaterjev se je ujela v pretkano sleparstvo poklicnih voditeljev velikih, močnih organizacij. Paranoična politika vodi shizofreni svet. Vsak čas bo začela pokati zemlja, odpirali se bodo grobovi, a iz njih ne bodo vstajali mrtvi, iz njih bodo vrele množice turistov. Vso noč tapkajo, drsijo, topotajo koraki po ulicah El Arenala, pevci in zbori glasbil pojejo, prepevajo in igrajo po vrtovih diskoklubov, vmes odmevajo besede in smeh. Ljudje hodijo v kopalnih oblekah čez asfaltno cesto na peščeno obalo morja. Avtomobili vozijo v noč. Množice pijejo pivo, sladko vino, ekspresno kavo in češnjevo žganje z okusom po pruski kislini. Hodijo hodijo govorijo govorijo Nemci, Holandci, Danci, Norvežani, Švedi, Nemci, Nemci, Angleži, Francozi, Amerikanci, Italijani, Grki, Turki, severni Afrikanci in Nemci.

* fraternizirati – bratiti se, prijateljsko, zaupno se družiti

PRAZNA STRAN

RAZPRAVLJALNI ESEJ

VOJNA IN LJUBEZEN V ROMANIH *MENUET ZA KITARO* IN *KOMU ZVONI*

V obeh vojnih romanih sta vojna in ljubezen tesno prepleteni. Primerjajte, kaj menita o vojni in ljubezni Jakob Bergant in Robert Jordan, ter razložite, katero njuno mnenje o vojni ali ljubezni vam je najbližje. Se spomnite kakega Berkovega in Robertovega ljubezenskega dogodka? Povzemite ju in razložite, zakaj se je njuno doživljanje teh dogodkov razlikovalo. Bi znali pojasniti, kako je prepletenost vojne in ljubezni delovala na oba partizana ob koncu romanov in kako ste jo doživeli vi?

Pazite na jezik, zgradbo in slog svojega pisanja.
Esej naj obsega od 700 do 1000 besed.

INTERPRETATIVNI ESEJ

Vitomil Zupan: Menuet za kitaro (odlomek)
Vitomil Zupan: Menuet za kitaro. Ljubljana: DZS, 1999. Klasje, IX. letnik. 386–388.

Za starega Berka je značilno razmišljanje o vojni in današnjem svetu. Poskušajte povzeti odlomek in ga ustrezno nasloviti. Bi lahko vsebino odlomka razčlenili na tri časovne dimenzije? Razložite, kako v odlomku pripovedovalec doživlja sebe in kako se vrednostno opredeli do posameznega časa. Se z njegovimi opredelitvami strinjate? Komentirajte Berkove opredelitve. Katere modernistične slogovne postopke opazite v odlomku?

Pazite na jezik, zgradbo in slog svojega pisanja.
Esej naj obsega od 700 do 1000 besed.

Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia

NASLOV IZBRANEGA ESEJA